

komst, vil slippe billigere fra det end det Fag, der sætter sig paa Bagbenene og forpasser Tiden.

Jeg har med Villie brugt Ordet: Arbejdsstridigheder, og ikke Arbejderstridigheder. Jeg ved, at jeg en enkelt Gang er kommet til at bruge det sidste Udtryk af Vanvare, men jeg betoner, at det, jeg siger her, er ikke i nogen Maade møntet paa den ene Side mere end paa den anden. Der er fremhævet Eksempler paa, hvorledes Folk er blevet tvunget til at lade være at søge Arbejde enkeltvis, det skal søges kollektivt. Men der kan lige saa vel fremdrages Eksempler paa, at Arbejdsgivere ikke har maattet tage et bestemt Arbejde til en bestemt Pris, som de har kunnet staa sig ved. Ogsaa de har Sammenslutninger, som kan tvinge dem til at lade være at paatage sig et Arbejde for 10 000 Kr., selv om de mener at kunne staa sig derved; medens deres Organisationer forlanger, at de skal have 15 000 Kr. for det. Jeg regner de to Ting for akkurat lige gode eller, rettere sagt, lige onde for Samfundøkonomien. Det vilde være en Lykke baade for Arbejdsgivere og Arbejdere i Almindelighed, hvis disse Abnormiteter hurtigst muligt kom ud af Verden.

Lad mig her berøre et Punkt, man i tidligere Tid har yndet at tale om, men som jeg ikke har hørt saa meget om i den senere Tid: Retten til Arbejde. Retten til Arbejde er i det hele taget et meget om-disputabelt Begreb, og lad mig sige, at jeg under normale Forhold vil være tilbøjelig til at tro, at der maatte kunne være noget, der hed Retten til Arbejde under en eller anden Form, fordi jeg gaar ud fra, at i økonomisk fuldstændig rolige Tider vil man indrette sig paa en saadan Maade, at vi alle sammen kan leve, selv om det end ikke bliver lige godt. Men det, at vi alle sammen kan leve, vil i Virkeligheden sige, at der i det hele og store maa være Mulighed for at skaffe Arbejde til alle, og derigennem vil der kunne skabes noget, som jeg altsaa vil kalde en Slags Ret til Arbejde; lad mig altsaa ud fra dette Grundlag erkende, at Retten til Arbejde eksisterer. Men saa hævder jeg paa den anden Side, at Retten til Arbejde kan aldrig være en Ret til Arbejde i et bestemt Fag, paa et bestemt Sted og til en bestemt Betaling; de Rettigheder hører ikke sammen med Retten til Arbejde. De grunder sig paa Aftaler, som maa kunne ændres, naar de økonomiske Forhold, hvorpaa de er bygget, ændres, og hvis vi ikke er i Stand til

at gøre det, stivner Samfundet, og det er ikke til Gavn for nogen, for det fremkalder Sprængninger, hvor vi kunde komme langt videre med rolige Aftaler. Altsaa Retten til Arbejde maa i alt Fald være begrænset til en Ret i ren Almindelighed, ikke til Specialarbejde. Om Samfundet staa sig ved saa vidt gørligt at anvende Specialarbejde, er en anden Sag. Retten til Arbejde anerkender jeg altsaa; jeg skal ikke opholde mig ved Pligten, de to Ting følges altid ad. Men med Retten til Arbejde maa nødvendigvis følge, at Retten ikke alene tilkommer mig, men ogsaa den Mand, der staa ved Siden af mig, med andre Ord, Retten til Arbejde er i dybeste Grund fornægtet i samme Øjeblik, jeg nægter en anden Ret til at udføre det Arbejde, jeg ikke vil udføre. Det er en af Tidens største Skavanker, at man har faaet kollektive Aftaler af en saadan Art, at en Mand er et Udskud af Samfundet, for saa vidt han personlig søger Arbejde. Det var det, jeg sigtede til før; man vil kun anerkende kollektive Aftaler. Retten til Arbejde er krænket i dybeste Grund af dem, der forhindrer andre i at optage et Arbejde, de ikke selv vil udføre. Det samme gælder selvfølgelig overfor Organisationerne fra den anden Side, altsaa naar en Mesterorganisation hindrer sine Mestre i at tage et Arbejde til en Pris, som de mener at kunne gøre det for; det er en Forbrydelse mod det Samfund, hvori de lever.

Nu ved jeg meget vel, at en hel Del af dette vil man ikke anerkende fra de Partiers Side, som mener sig i særlig Grad at være Arbejdernes Førere og Arbejdernes Raadgivere. Men at Tiden vil tvinge dem til at anerkende det, derom tvivler jeg ikke et eneste Øjeblik, og jeg vil haabe for de menige Arbejdere, at det bliver under saadanne Former, at de ikke skal lide alt for meget under doktrinær Stædighed og Fastholden ved uopretholdelige Principper. Det er under den Art Gnidninger, vor Tilbagevenden til mere økonomiske Forhold vil komme til at foregaa, og det er mit Ønske, baade for Arbejdere og for Arbejdsgivere og for Samfundet som Helhed, at vi her i Landet i højest mulig Grad maa blive forskaanet for alt for store Rivninger. Men det kræver utvivlsomt Forstaaelse og Eftergivenhed, Elasticitet, som der blev sagt i Gaar, fra alle Sider. Har vi det, kan jeg slutte mig til det ærede Medlem Hr. L. Rasmussens Udtalelse forleden Dag, som jeg brugte som et af mine Ud-